

Gliny Wielkie dawniej Gliny

Autor: Szczepan Komoński
czwartek, 26 lipca 2007

Wieś Gliny Wielkie położona jest w rejonie Kotliny Sandomierskiej, w subregionie zwanym Niziną Nadwiślańską. Powierzchnia wsi jest płaską równiną rozciągającą się na wysokości 156,2 – 160 m n.p.m., gdzie deniwelacje względne na obszarze 2 km nie przekraczają 5 m. Teren pochylony jest lekko w kierunku koryta Wisły.

Urozmaicają go koryta ścieków naturalnych, rowów melioracyjnych i starorzecza. Północno – zachodnia część wsi jest wyspą na Wiśle okresowo zalewaną. Od wschodu wieś graniczy z Glinami Małymi i Sadekową Górą, od południa z Łysakówkiem i Górkami, a od zachodu z Surową. Północną granicę wsi wyznacza rzeka Wisła, oddzielona wałem przeciwpowodziowym, za którym rozciąga się kępa. Ciągnie się ona szerokim pasem nad brzegiem Wisły tworząc gęstwinę miejscami wprost nie do przebycia. Z pomiędzy tych zarośli i drzew „kępowatych” do najpotężniejszych rozmiarów dochodzi topola nadwiślańska, której okazy olbrzymy w znikomej ilości jeszcze się zachowały. Na lewym brzegu Wisły na wprost Glin Wielkich leży wioska Rybitwy, a nieco dalej na północ rozciąga się wzgórze połanieckie z kopcem T. Kościuszki. Wieś Gliny Wielkie składa się z dwóch części, które oddzielone są polami uprawnymi. Główna część wsi to zabudowania znajdujące się przy drodze głównej prowadzącej z Borowej do Górek. W tym rejonie wsi znajduje się szkoła, remiza strażacka, sklep, a od 1990 roku funkcjonuje skup żywca. Druga część wsi to tzw. Podwale lub Powiśle usytuowane tuż przy wale wiślanym, gdzie dawniej istniał najbogatszy w okolicy dwór żydowski. Nazwa wsi ma charakter topograficzny, gdyż na całym terenie przeważają gleby gliniaste. Druga część nazwy „Wielkie” dodano osadzie, ponieważ była licznie większa od sąsiadującej z nią wioski Gliny Małe. Obecnie wieś wchodzi w skład gminy Borowa, zajmuje obszar 5,4 km².

Początki Glin Wielkich sięgają czasów pierwszej połowy XV wieku. Jan Krzepela w pracy „Księga rozsiedlenia rodów ziemiańskich w dobie Jagiellońskiej” (wydanej w Krakowie 1915 roku) podaje, że w 1420 roku właścicielem wsi był Świętosław de Gliny. Jest to najstarsza wzmianka historyczna dotycząca wioski oraz najstarsza informacja mówiąca, iż dawniej osada występowała pod nazwą Gliny. Nazwę Gliny Wielkie po raz pierwszy podaje Jan Długosz w „Liber beneficiorum”; z lat 1470 – 1480 wyraźnie rozróżniając ją od Glin Małych. Według tego dokumentu wieś należała do parafii Połaniec, a dziedzicem był Jan Borowski z Łopuchowa. We wsi były łany kmiece, z których płacono dziesięcinę snopową i konopną dla biskupstwa krakowskiego, wynosząca jedna markę. Nie było folwarku, karczmy, ani ogrodnictwa.

Z początkiem XVI wieku Gliny Wielkie były w posiadaniu rodziny Mieleckich herbu Gryf. W 1542 roku synowie Stanisława Mieleckiego, kasztelana zawichojskiego, rozdzielili między siebie dobra po ojcu. W wyniku tego podziału wieś dostała się w ręce Jana Mieleckiego.

Z roku 1572 pochodzi wiadomość, iż wieś wchodziła w skład dóbr klucza rzemieńskiego, należącego do Stanisława Tarnowskiego herbu Leliwa. Po śmierci dobra zostały podzielone, a Gliny wraz z innymi wioskami przypadły Janowi Tarnowskiemu.

Na przełomie XVI i XVII wieku kolejnymi właścicielami wsi byli Ligęzowie h. Półkozic. W 1581 roku właścicielem wioski był Sebastian Ligęza, podstoli sandomierski, którego żoną była Barbara Trojanowska. Zmarł w 1618 roku zostawiając dwóch synów Stanisława i Marcina. Ten ostatni ożeniony był z Zofią Mielecką.

Z powodu braku źródeł, nie wiadomo w jakich okolicznościach dwór gliniecki dostał się w ręce rodziny książęcej de Ligne. Ostatnimi właścicielami tego rodu była książęca para małżeńska Jadwiga i Eugeniusz de Ligne. Pod koniec XIX wieku dwór nabyła żydowska rodzina Blattbergów.

W 1772 roku Gliny weszły w skład terenów zagarniętych przez Austrię. Wisła była między zaborem austriackim a upadającą Polską. Wytyczenie granicy na Wiśle spowodowało odłączenie wioski od parafii połanieckiej. W 1782 roku podjęto prace nad regulacją sieci parafialnych, a w 1784 roku dokonano nowego podziału na dekanaty. Oficjalne przyłączenie Glin do parafii borowskiej nastąpiło w 1786 roku z chwilą utworzenia diecezji tarnowskiej. Źródła parafialne podają, iż wieś w granicach parafii borowskiej

znalazła się już w 1772 roku.

{jgxtimg title=[Słownik geograficzny Królestwa Polskiego z 1880 r.]
src=[images/stories/photo/86_1.jpg] width=[250]}

Od najdawniejszych czasów do obecnej chwili Gliny Wielkie nie odgrywały większej roli wśród okolicznych wiosek. Były małą osadą, której ludność utrzymywała się wyłącznie z rolnictwa. Do połowy XIX wieku wieś była znacznie większa od sąsiadujących z nią Glin Małych, stąd do dziś zachowała się nazwa Gliny. Najdobitniej wykazał to „Spis wojskowy ludności Galicji” z 1808 roku. Według tego dokumentu Gliny liczyły 39 domów i 256 mieszkańców i były dwa razy większe od Glin Małych (21 domów, 127 mieszkańców). Z drugiej połowy XIX wieku pochodzą informacje, iż dwór gliniecki miał w swym posiadaniu 403 morgi roli, 46 m ogrodów i łąk, 49 m pastwisk i 54 m lasu. Własność chłopska obejmowała 189 m roli, 38 m ogrodów i łąk i 43 m pastwisk i lasu.

W okresie międzywojennym Gliny Wielkie znane były z dobrze gospodarującego dworu żydowskiego. W dokumentach z roku 1923 odnotowano, iż właścicielką majątku dworskiego wynoszącego 440 mórg austriackich była Chana Blattberg. Ostatnią właścicielką dworu była Naglerowa, której w 1939 roku władze okupacyjne odebrały majątek, powierzając jego zarządzanie Niemcowi Molinowi. Naglerowa została rozstrzelana przez Niemców 17 lipca 1942 roku w czasie akcji eksterminacji ludności żydowskiej w Łasku Pławskim koło Borowej. Po wojnie zabudowania dworskie zostały rozebrane, a majątek rozparcelowano.